

MUNK ARTÚR
AZ ÍRÓ, AZ ORVOS, A HUMANISTA, SZABADKA SZERELMESE

1886. május 25. - 1955. november 8.

„mintha porból öntött szobrok
ülnének porszürke lovakon”
(Munk Artúr: Háborús napló – 1915-1916)

„Poros szülővárosom, Szabadka, a világ legnagyobb faluja. Kegyetlen szél söpri az utcák porát egyik kerületből a másikba, teleszórja szemünket, szánkat, tüdönket finom üvegszerű porral, aztán – mint aki jólvégezte dolgát, - megpihen, hogy másnap mindent előlről kezdjen.” – írta életrajzi regényében, amit már annyiszor hallottunk idézni. „Ennek a Nagy Falunak egyetlen körútja van és ez a Piros-utca. Itt éltem le szomorú gyermekkoromat.” – folytatta tovább. A szomorú gyermekkor a szegénységből és az árvaságból fakadt, szülei fiatalon a tüdővész áldozatai lettek. Ez a betegség, melyet még Morbus Hungaricusnak is neveztek, a múlt században tarolt és szinte a teljes lakosságban kimutatható volt a fertőzés – meghatározó volt a tízéves gyermek további életére. Tudatalatt már akkor orvosnak készült, bátran mondhatjuk ha nem is az emberiség, de legalábbis egy része megmentőjének.

Munk Artúr Szabadkán született 1886. május 25-én, ki nem keresztelkedett, de különösképp nem is vallásos zsidó polgárcsaládban. Nagyanyja mellett cseperedett a tehetséges ifjú és micsoda véletlen, de nem is az, hanem egy csoda, a gimnáziumban olyan osztálytársai voltak, akik kihozták belőle a versenyszellemet. A századfordulós szabadkai gimnázium – már maga az épület is egy csoda – Kosztolányi Árpád igazgatása alatt kitűnő iskola volt. Az igazgató fia, Kosztolányi Dezső nem volt jó tanuló, még kevésbé az unokatestvére, Brenner József, akit azóta Csáth Géza néven csodálunk, s különösen nem főhősünk. Tehát együtt jártak a szabadkai gimnáziumba (még magyar irodalomból sem volt jeles osztályzatuk), majd a „Bácskai Hírlap” szerkesztőségébe, ahol csatlakozott hozzájuk a két esztendővel idősebb Havas Emil. Együtt írták felváltva, folytatásokban a magyar sci-fi irodalom szatirikus őst, „A repülő Vucsidol” mucsai fantasztikumokkal tarkított történetét, amelyben Vucsidol lakója, Francziskovics Sztipán a századunk elején feltalál egy repülőgépmodellt. „A maradi város természetesen nem ismeri fel Sztipán bácsi találmányának horderejét.

„A repülő Vucsidol” önálló formájában csak 1980-ban jelent meg, Dér Zoltán utószavával. Bori Imre legutóbbi kutatásai szerint a porváros unalmát felkavaró történet főszereplőjét biztosan Munk Artúrnak köszönhetjük. Neki volt legtöbb érzéke a humorhoz, Csáth Géza műveire inkább a groteszk tragikum jellemző. Havas Emil megmaradt szabadkainak, de egyetlen fejezettel sem volt képes tovább folytatni. A XII. folytatás után a regény megszakad, két szerzője, Csáth Géza és Munk elhagyva Szabadkát, a pesti orvosi egyetemre iratkozott.

„Tizenkilenc éves voltam. Kosztolányi hozott be kettőnket Csáth Gézával a Budapesti Naplóhoz. Csáth zenekritikákat, én meg tárcákat, humoreszkeket írtam a lap számára. Itt vettük fel az első tisztességes honoráriumokat.” – írta életrajzi művében. Cikkei egyidőben jelentek meg Pesten és Szabadkán.

Csáth és Munk útjai az orvosi vizsgák letétele után elágaztak. Csáth Géza ekkor már a „Nyugat” befutott szerzője volt, zseniális novellák írója, még zseniálisabb zenekritikák zsonglőri produkálója, és – sajnos – a morfinmámor gyógyíthatatlan foglya is volt, amelytől a fantázia színesebbé vált, de a test még biztosabban rohant a romlásba. Tragikus sorsa ismeretes.

A nehéz, "kettőért tepertős" egyetemi évek után "önkéntelenül" önkéntesnek vonul be Salzburgba, a császár vadászokhoz. Az egy év szolgálat kiváló alkalom volt a német és az angol nyelv tökéletesítésére, aminek később igen nagy hasznát veszi.

Huszonhárom éves korában doktorrá avatták. "A nincstelenség rontotta meg örömeimet. Úgy éreztem: mindent előlről kell kezdenem." - írja ez alkalomból. Mint cselédkönyves orvos kapott állást a János-kórházban és egyidőben alorvos is volt a Városmajor szanatóriumában. Akkortájt e szanatórium betege volt Ady Endre. Itt találkoztak első alkalommal. Ady alkoholizmusát és nemi betegségét próbálták kezelni – nem sok sikerrel, talán a bánatát fojtotta italba, hiszen népszerűtlensége ekkortájt a csúcspontját élte át.

Munk Artúr, noha az első írása szárnyalt, magánemberként nagyon is a földön járt, sőt ahogy majd látni fogjuk, a vízen is.

Akkor még nem is sejtette, milyen történelmi események jövőbeni szemtanúja.

A Cunard Line angol hajóstársaság angolul beszélő magyar orvosokat keresett a kivándorlókat szállító hajók számára. Magas fizetés, első osztályú ellátás, egyenruha járt az állással. Kicsit habozva, de vállalta és 1911. tavaszán behajózott a Caroniára, a hatalmas hajókolosszusra, amely ezeröttszáz magyar kivándorlót szállított Amerikába a jobb megélhetés reményében. New Yorkba érve "felfedezte Amerikát" a maga sajátos módján, ráérezve a demokrácia hiányosságaira.

Foglalkoztatta, hogy vajon mit is jelképez a szabadságszobor, ha négerkék gettóban élnek, külön kupékban utaznak a villamoson, külön éttermekben étkeztek. Négy hétig tartózkodott New Yorkban s ez idő alatt a Caronia, Saxonia és Lusitania hajókon lakott és étkezett. A Lusitania - az a hajó, amelynek elsüllyesztése igen fontos szerepet játszott a világháború kimenetelében (a hajót [1915. május 7-én](#) – hat nappal azután, hogy elhagyta [New Yorkot](#), amikor már látták [Dél-Írország](#) partjait – megtorpedózta és elsüllyesztette az U-20 német [tengeralattjáró](#), miközben 202. alkalommal szelte át az [Atlanti-óceánt](#). Csak 774 utast sikerült kimenteni, 1201-en odavesztek. Ez a tragédia szolgált ürügyként, hogy az USA belépjen a háborúba.) de azidőtájt még messze vagyunk a világháborútól. A visszafelé utat Saxonia fedélzetén tette meg, kolera járvánnyal küszködve és kéthetes vesztegzárral befejezve. A hajóutat Párizsban pihente ki, 1911. őszétől öt hónapon át. "Felfedezte" magának Párizst is, főleg a színházi élet volt kedvére való.

"A gare de l'Est pályaudvaron szomorúan, üres zsebbel búcsúztam Párizstól, a világ fővárosától, a sohaszontlátásra. Beültem a harmadosztályú kupéba és a vonat megindult kelet felé..." – írta. Pesti lakásán már várta a Cunard Line levele, újabb szerződéssel kecsegtetve. Az utat New Yorkig az Ultonia fedélzetén tette meg, készülve közben a különbözeti diploma-vizsgára, annak reményében, hogy letelepedhet Amerikában. New Yorkban tudta meg, hogy változott a vizsga rendszer, írásban kellett vizsgázni, így aztán főhősünk közül nem lett amerikai orvos.

Ezerkilencszáztizenkettő április tizennegyedikén reggel szedte fel a horgonyt a Carpathia, fedélzetén Munk Artúr hajóorvossal, tíznapos New York bábéli zűrzavarából megnyugodva az óceán csendjétől. 1912. április 15. hajnalán S.O.S. jelek érkeztek Titanicról, a White Star Line új luxus hajójáról, a Carpathia irányt változtatott és kelet helyett északra indult.

"Lassan virradt. Enyhe szél bodrozta az Óceán végtelen vizét. A nyirkos köd lassan foszlott szét, olyan volt, mint egy óriási rongyos, szennyes lepedő. A horizonton nem mutatkozott hajó. Kéményfüstnek nyoma sem volt. A látóhatár kitisztult.

Öt óra körül a távcsővel felszerelt első tiszt csónakokat fedezett fel a horizonton.

A hajótörtek voltak. De hol van az óriási hajókolosszus, a Titanic? Teljes gőzzel dolgoztak a gépek, a hajó felfokozott sebességgel haladt abban az irányban, amelyben a kis, szétszórt, mozdulatlan látszó pontocskák úsztak a vízen. Hat óra volt, amikor hajónk megközelítette az első három mentőcsónakot.

A Titanic eltűnt.

Mély megdöbbenéssel állapítottuk meg, hogy a mentőcsónakok félig üresen közeledtek felénk. Nők és gyermekek parafával bélelt mentőruhákban, összebújva ültek a padokon, fázósan, kimerülten.”

”Csakhamar megtelt a Carpathia fedélzete didergő, síró asszonyokkal és gyermekekkel. Összebújtak, remegtek és egymást átölelve sírtak. Siratták elvesztett hozzátartozóikat, akiktől még elbúcsúzni se volt idejük. A kimerült hajótörötteket betelerelték az éttermekbe, forró teával és meleg takarókkal látták el őket. Közben egyre szaporodott számuk: már ötszázan voltak. Rostron kapitány tovább kutatta a tengert, már magasan állott a nap, amikor az utolsó csónak utasait is felvették a fedélzetre.

Ekkor már tudtuk: a Titanic elveszett. A hajótöröttek még reménykedtek. Ideig-óráig sikerült eltitkolni előttük a szomorú valóságot.

Orvosi munka csak annyi volt, hogy segítünk a hajótöröttekellátása körül. Segítettünk a pincéreknek, a stewardoknak, akiknek a mentési munkálatok körül oroszlánrészük volt. Összeolvastuk a megmentetteket: pontosan hétszázöt hajótöröttet vett fel a Carpathia. A megmenekült matrózok szerint a Titanicon kétezerkétszáz személy utazott, beleértve a személyzetet is. Másfélezer ember lelte halálát a hullámsírban.

Lassanként fény derült az igazságra, a katasztrófa igazi okára. A White Star Line hajóostársaság igazgatója is a csodahajón utazott és azt az utasítást hozta magával, hogy a Titanicnak első útja alkalmával rekordot kell döntenie. Meg kell szerezni a társaság számára az Óceán kékszalagját. A vándordíj a rivális Cunard birtokában volt a Lusitania révén.

Bál volt a Titanicon, búcsúbál, amelyen a kapitány és a tisztikar is résztvett. Az ünnepi táncmulatság természetesen az elsőosztály helyiségeiben zajlott le, ahova erre az első útra csak kiváltságosok, befolyásos emberek juthattak be: művészek, politikusok, miliomosok. A Titanic megmenekült matrózai elmondották, hogy a megfigyelő ór idejében jelentést tett a veszélyről, a jéghegyek közelségéről, de a hajó kapitánya és a társaság igazgatója kiadta a parancsot: a végsőig kell fokozni a sebességet. Közben leszállt a köd, szólt a zene, állt a bál, folyt a pezsgő. Különösen a hajó kapitánya volt elemében. Siker esetén nagy díjat helyeztek neki kilátásba. Ötszáz tengeri mérföldre a cél előtt megtörtént a katasztrófa. A teljes sebességgel haladó luxushajó, a technika csodája, az angol hajóépítés remeke jéghegybe ütközött. A hajó orra kettévált és a hajó azonnal süllyedni kezdett. Így esett másfélezer ember a könnyelműség és dicsvágy áldozatául.”

A Carpathia visszatért New Yorkba, ahol izgatott, javeszékkel tömeg várta. A hajó teljes személyzete emlékérmeket kapott és kétszeres fizetést. Az egész világot megrázta a Titanik balesete, a lapok még hetekig foglalkoztak a katasztrófával.

A kalandos utazások után, Pesten sürgős megbízólevél várta, kolera-orvosnak nevezték ki az Aldunára. A három nap pihenő alatt meglátogatta nagyanyját Szabadkán, találkozott Kosztolányival és Csáthot is felkereste az elme-és idegklinikán.

Hathavi megbízatás után, a béke utolsó esztendejében, hat év után Salzburgba látogatott. Ez a Salzburg már nem az a Salzburg volt, végül a Chiem-see kis szállodájában kötött ki, ahol szintén egy különös eseménynek volt szemtanúja. A vendégek névsorát átlapozva ugyanis magyar névre akadt: Dióssy Béla és neje, a név után Budapest. Kíváncsi volt, vajon ki lehet a különc házaspár ilyen eldugott helyen. A titokra a tornaépületben derült fény, ugyanis Ady Endre volt a titokzatos magyar vendég, mint neje pedig Léda asszony szerepelt. Ady kedvetlen volt, életúnt, Léda asszony pedig erős volt, kövér, magasabb a költőnél, haját vörösre festette. Naponta csónakáztak a tavon, a költő evezett, Léda asszony a kormányánál ült.

A párnapos bajorországi utazás után, katonai behívó várta Pesti lakásán. Hadnagy-orvosi rangban vonult be a kecskeméti huszárokhoz, majd 1913. nyarán ötéves szerződést írt alá – vidékre és elfogadta az ogulin-knini vasútépítő társaság kórházának vezetői állását. Egy évig dolgozott a Velebit kies, vadregényes vidékén. Megismerte és csodálta a likai emberek önfeláldozó

munkáját, a vasútépítés bonyodalmas mechanizmusát, veszélyeit, hiszen robbantás, robbantást követett. 1914-ben Gavrilo Princip megölte Szarajevóban a trónörökösöt, következett a mozgósítás, majd kitört a háború. Három évet töltött különböző frontokon zászlóalj-orvosi minőségben.

”Ezerszer és ezerszer leskelődött rám a halál és íme – megmaradtam. Kollégáim – akik lakkcipős sarkantyút pengettek a mögöttes országrészek aszfaltjain – elpusztultak különböző fertőző bajokban. És én, aki tetvesen, rühesen bújtam a gránátok elől a föld alá, - életben maradtam.”

Orvosunk a monarchia 65. gyalogezredének egyik előretolt zászlóaljánál 1917. július 8-án esett fogságba, onnét mint „ausztriai pleni”, azaz osztrák fogoly, majd „sztarsi vracs”, vagyis főorvosként foglyokat, katonákat, civileket, vörösöket és fehéreket – hippokratészi esküjéhez híven – a legjobb tudása szerint gyógyított. Eseménynaplója a forradalomról a Nagy káder című regény. Érdekes mozzanatok, érdekes történetek szibériai tájakról. Egzotikumnak számított a könyv, sokan lapozták nagy-nagy érdeklődéssel. Csak krízist írt, rettenetes krízist, sem osztály-, sem testvérháborút nem látott, amelynek hatalmas hullámain szalmaszálként lebegett, akit az örvény bármikor örökre a mélybe sodorhat, nyomtalanul.

Munk Artúr doktor öt kiadást megért regényére jellemzők a fotografikusan rögzített részletek filmszerű összeillesztése. De olyan kérdésekkel is foglalkozott, mint a vörösök oldalán harcoló magyar foglyok aránytalanul magas száma. Félreértés ne essék; ez imígyen fel sem merült nála, viszont ha azt nézzük, hogy Kolcsak admirális jól felszerelt szibériai hadosztályait erősen a pánszláv propaganda fűzte össze: válogatott cári csapatok, elit cseh légiósok, délszláv „dobrovoljac”-egységek, melyeknek a szemében a soknépiségű Monarchiából főleg a magyarok, a zsidók és az osztrákok (mint nem szlávok) a likvidálandók listáján szerepeltek, teljesen érthető, hogy az utóbbi diszkriminált etnikum-triász előbb lett önvédelemből vörös katona, csak azután a forradalom harcosa. Visszaút ugyanis nem volt, mert különösen a cseh légiósok csalhatatlanul ismerték fel a nem közjük valókat – és akkor nem volt pardon!

Az erősen antiszemita cári Oroszországban a még antiszemitább fehérek fegyverei elől a zsidóknak is az internacionalista vörösök jelenthették az egyetlen „alternatívát”.

Fogságában is jelentős esemény szemtanújává válik.

Menyasszonya, majd későbbi felesége látogatásakor megismerkedett a cárnő társalkodónőjével. A cári család száműzetésben élt, először Carskoje Selóban 1917. márciusától, majd öt hónap után deportálták őket Szibériába, Jekaterinburgba, ahol is a dóm Ipatjeva lett az otthonuk. A társalkodónő egy ideig együtt élt a cári családdal, de a dóm Ipatjevaba csak hetente egyszer tízperces látogatást engedélyeztek a számára. Egy alkalommal orvosunk menyasszonyával elkísérte a látogatásra Klements kisasszonyt, a társalkodónőt. Szuronyos örök sétáltak fel s alá a magas deszkakerítéssel körülvett épület előtt. Az egyik őrt ismerősként üdvözölte s miközben várta a társalkodónőt, egy szakállas öregember jött ki a házból az udvarra.

”Megismertem a cár volt.

Színehagyott, gyűrődött, zöld ingblúz volt rajta, derékban széles sárga bőrv tartotta össze bő, rancokba szedett rubaskáját. Sötétkék, bő csizmanadrágot, rövidszárú csizmát viselt. Fedetlen fővel állott vagy hús lépésre tölem. Ritka, borzas haja teljesen ősz volt. Torzonborz, tömött bajusza a száját teljesen eltakarta. Szakálla hosszú volt és gondozatlan. Életemben először láttam eleven uralkodót, az sem uralkodott már, saját népének foglya volt. A látvány felizgatott. A cár néhány lépést tett előre, aztán megállott és merően nézett rám panaszos, tágranyílt szürke szemével, rám, az elegánsan öltözött úriemberre. Kérdőleg tekintett rám, mint aki vár valamit... A cár kissé megemelte a fejét, alig észrevehetően és pár pillanatig rám meredt tekintetével. Megértettem a pillantást: valami jelt, valami biztató jelt várt reményteljesen. Mindez pár pillanatig tartott. A vörösgárdista észrevette szörnyű zavaromat és felemelve hangját, ezt mondta magyarul:

- Ne féljen tőle, nem tud ez már senkinek sem ártani.

A fogoly cár keze idegesen rándult meg, besietett a házba.”

Mint később kiderült orvosunk volt az utolsó külföldi aki élve láthatta a cárt.

A cári család kivégzésének történetét egy forró júliusi napon tudta meg Klements kisasszonytól, aki magához kérette éppen acélból, hogy rábízza a titkát.

Íme, mi mindent élt át ”A nagy káder” orvosírója, aki négyéves fogság után egy német gőzösön tért haza, nem egyedül, hanem orosz feleséggel és egy „pleni” fiúcskával, de már nem az osztrák–magyar monarchia bácskai porvárosába, hanem a jugoszláviai Vajdaság Subotica nevű helységébe. Ahol ugyanolyan kommunista kommisszár-gyanús alak volt, mintha a területileg összezsugorított Magyarországra került volna.

Feljegyzései a forradalmi Oroszországról íróként ismertté tették a nevét, de csak megkésve, 1929-ben. A megváltozott viszonyok közt ismét megtalálta helyét a ”Bács megyei Napló” szerkesztőségében, ahol az ”Orvosi dolgok” című rovatot vezette.

A Bács megyei Napló (1903-1941), melyet újra és újra megszüntettek - 1930-tól Napló címmel nyomták - felkarolta a vajdasági magyar írókat. Sokan olvasták, lapozgatták a lap vasárnapi számát, mert az irodalmi mellékletben olyan írók jelentkeztek tárcákkal, hosszabb-rövidebb írásokkal, mint Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső, Benedek Marcell, Herczeg Ferenc stb. A „polgári demokratikus értelmiség napilapja” a 20-as és a 30-as években - többek között - Munk Artúr írásait is megjelentette, azét az orvos-íróét, aki már 1924-ben szerepelt a Dettre-Rádió által szerkesztett Vajdasági magyar írók almanachja című kiadványban, majd a Bács megyei Napló Almanachjában (1929), de megtalálhatjuk írásait az Akácok alatt (1933) című novellaantológiában is. Nem volt „anarchista”, a közjóért hadakozott.

1933-ban jelent meg a hátország regénye, a 'Hinterland' látlelete, a háborús korrupciók lexikonja, „a mögöttes országrész háborúja” (néhány felejthetetlen figurával), amely 1981-ben ismét kikerült az újvidéki Forum Könyvkiadó nyomdájából. E műben már sokkal érzékletesebben mintázza meg az emberi sorsokat, s közben jellemzi is őket. Bori Imre könyvében Szenteleky Kornélt idézi: „...fájdalmasan igaz annak az ostobán vakmerő magyar hadnagynak alakja is, akinek fél arcát viszi el a gránát, és igazak azok a nők is, akik kihasználják a háború bomlott erkölcsi rendjét, a halál árnyékában tobzódó nemiség, vöröskeresztes ápolónők, orvosok, szimuláns katonák, rossz illatú suta hadigazdagok...” Szerzőjének neve nem sokat mond a mai magyar olvasónak, de Bori Imre pompás utószava kedvcsináló a belelapozónak.

Igen, a háború, pláne az első, annyian írtak róla: Krúdy, Móricz, Móra, Tersánszky, de ezek az óriások nem tudósíthattak saját élményeik alapján, például arról a tényről, miért volt annyi magyar harcosa az orosz forradalomnak. El kell hinnünk Munk Artúrnak: Nagy István, Kiss János és Róth Dezső előbb voltak vöröskatonák, mint meggyőződéses forradalmárok. Ami helytállásuk értékéből és értékeléséből mit sem von le.

Ezt egy nem túl termékeny, de szavahihető orvosíró tollából tudjuk, akinek a 'Köszönöm addig is...' (melyik gyakorló orvos nem ismeri a betegek szokásos hálamondatát) című önéletrajzi regénye posztumusz kötetként 1956-ban jelent meg.

1933. szintén igen jeles dátum főhősünk életében, részt vett a dubrovniki PEN – kongresszuson, amely világraszóló eseménynek számított. Itt bélyegezték meg először a világ nyilvánossága előtt Hitler botrányos üzelmeit. Pár nappal a kongresszus kezdete előtt égették máglyákon a haladó írók műveit a fasiszálódó Németországban. Dubrovnikban olyan kiemelkedő egyéniségekkel találkozott, mint H.G. Wells, a világhírű angol író, vagy Ernst Toller, Salom Asch.

Barátja, Kosztolányi nem jelenhetett meg a kongresszuson. Távolmaradásának egyedüli oka: betegsége volt. Orvosunk életrajzi művében írja le részletesen orvosi precizitással Kosztolányi kórtörténetét, akin mind jobban erőt vett a halálfélelem.

Mintha bús fuvolat hallanánk:

Én nem hiszek semmiben,
Ha meghalok a semmi leszek,
mint annak előtte, hogy
e földre születtem. Szörnyű.
Hozzad kiáltok majd utolszor:
légy jó anyám, örök sötétség...

A halál krónikája 1936. november 3-án ér véget, ez Kosztolányi halálának napja.

1961-ben jelent meg Bácskai lakodalom című regénye, melynek ihletője barátja, Farkas Bála festő bohém, vergődő szerelmi kapcsolata a szintén festőtehetség Mamuzsics Magdával, miközben részletes leírást ad a harmincas évek Szabadkájáról. Önéletrajzi műve a Köszönöm addig is... posthumus 1956-ban jelent meg, míg utolsó regénye, a Napló 1915-1916. került kiadásra.

Munk Artúr, a por város Szabadka látója és láttatója, a szabadkai gimnazista, világesemények látója és láttatója ma is köztünk él, szoboremberként a községháza előtti téren, figyelve a nyüzsgő ki-bemenő emberhadat. Sokunknak ismerős, ha máshogy nem, úgy mint a családi elbeszélések legendás gyógyítója. Önéletrajzi regényének utószava jól jellemzi egyéniségét:

”Itt az utószóban felhívom az olvasó figyelmét, hogy nem vagyok rendes író, inkább rendetlen. A láng, amit adtam, csak – gyertyaláng, nem reflektorfény.

Emlékezzünk csak: amikor sötét szobában ülünk, nincs villany, milyen üdítő, megnyugtató a szerény gyertyaláng...

Elmosódott kép elevenedik meg bennem. Egy nemzetközi orvoskongresszus emlékkönyvében lapozgattam. Egy hindu orvos jegyezte fel ezeket a sorokat:

- Az orvos élete olyan, mint a gyertyaláng: világít, de közben önmagát emészti el.-

Ez a mondás kísértett hónapok óta, mialatt – napi nyolcórás munkám mellett – életregényemen dolgoztam. A ceruza elkopott, a gyertyának csak a csonkja maradt...

Köszönöm az olvasónak, hogy türelmesen elkísért kalandos életem során.

Hálásan köszönöm szíves figyelmét, érdeklődését.

- Köszönöm addig is...”

Mi is köszönjük e csodálatos életművet.

Forrásmunkák:

- Munk Artúr: Köszönöm addig is...
- Munk Artúr: Repülő Vuicsidol
- Munk Artúr: Hinterland
- Munk Artúr: Bácskai lakodalom
- Délvidéki digitális adattár
- Hét Nap – vajdasági hetilap
- Magyar Szó – napilap
- Szállási Árpád: Magyar orvos-író és az orosz forradalom